

Ljubljana, 2./XII. 1921. — 1./6.

Emil D. Stefanović
lastnik in odgovorni urednik.

Misli o sodobnih vprašanjih proletarijata.

1. O delavski solidarnosti.

Zelo ugoden čas, da bi se proletarijat konsolidiral in osamosvojil, je bil po zlomu vojaške odporne sile srednjeevropskih držav. Žal, da proletarijat v enem tako važnem trenutku ni bil dosti pripravljen, da bi mogel uspešno uveljaviti svoje pravice. To je povzročilo krizo v vrstah socialne demokracije. Široke množice zavednega proletarijata so se začele na novo pravilno politično orijentirati.

Medtem pa se je najhujši nasprotnik delavskih množic, moderni kapitalizem, ali bolje rečeno imperijalizem, v treh letih povojne zmede kmalu zavedel svoje moči in je začel vsestranski boj, da uveljavi svoje egoistične interese; od začetka polagoma, prikrito — a vedno bolj dosledno. Ko se je začela pojavljati v raznih deželah gospodarska kriza, je kapitalizem pričel ofenzivo, da si zagotovi še za dogleden čas svojo gospodarsko nadvlado.

A tudi ta splošna ofenziva modernega kapitala, ki se pojavlja zdaj tu, zdaj tam tako markantno, še ni dosegla vrhunca. Kapitalu ne gre samo za to, da si zaslužni proletarijat: gre mu za več — za mednarodno karteliziranje svetovnega kapitala po ameriškem vzorcu. Sedaj se kažejo šele zunanji obrisi tega najnovejšega pojava; nedvomno pa se bo razvijal še dalje, dokler ne doseže svojega pravega cilja: podjarmljenje mednarodnega proletarijata.

Ali smo pa mi pripravljeni na ta pohod kapitala?

Ne samo, da delavsko gibanje ni dosti energično in dosledno, kot bi spričo kapitalističnih teženj moralo biti; na žalost moramo celo priznati, da je enotna disciplina delavskih množic, stanovska zavest in solidarnost zelo nazadovala.

Vzrokov temu pojavu je mnogo: koristolovsko mišljenje pre mnogih voditeljev proletarskega gibanja; prizadevanje kapitalizma, da razdvoji delavske množice s tem, da podpira omahljive elemente ter neti nesoglasje v delavskih organizacijah; neorientiranost delavskih množic, ker ne vidijo jasno, kaj zahtevajo resnični interesi delavskega gibanja itd.

Edina rešitev delavskega sloja je njegova proletarska solidarnost. Le solidaren nastop v skupni močni strokovni organizaciji bo omogočil veliki odpor mednarodnega delavstva proti mednarodnemu solidarne-mu kapitalizmu. A za ta boj je treba množice vzgajati in pripravljati, ker le zrelo in razredno zavedno delavstvo bo moglo uresničiti svoj cilj: podružabljenje proizvodnih sredstev, vesoljno bratstvo v delu, za vse enaka pravica do gospodarskih dobrin in enakopravnost v političnem življenju.

Slovenski proletarijat je podobno kot mednarodni proletarijat vobče doživel že dosti britkihkušenj na lastni koži. V njegovem razvoju pa so vplivali nanj mnogoteri činitelji: 1. socialna demokracija s prvotnim revolucionarnim marksizmom in s sedanjim napol buržujskim reformiz-

mom; 2. komunizem in v nemali meri tudi 3. krščanski socializem, v konservativni obliki Leona XIII. do radikalnejše in doslednejše struje, ki živi pod vplivom Krekovihi in Gosarjevih smernic...

Živimo v dobi najreakcionarnejše buržujške diktature; svoboda govora in besede nam je onemogočena. Zato ni naša naloga danes, da bi se podrobneje bavili s tem ali onim socialnim programom, s to ali ono frakcijo delavskega gibanja.

Vendar pa naj nam bo dovoljeno navesti nekaj smernic, v katerih bi se moral gibati program, ki bi mislil zastopati novodobne proletarske interese. Kakor ves ta članek, tako naj tudi tudi sledeče smernice služijo edinole v socialno orijentacijo onim, ki imajo toliko dobre volje, da hočejo moderna socialna vprašanja reševati res načelno dosledno in ne pod vplivom strankarske demagogije.

2. O socialnih reformistih.

Prvo dejstvo, ABC modernega proletarskega pokreta je spoznanje, da nobene socialne reforme ne bodo rešile delavskega vprašanja. Socialne reforme služijo le kapitalistično-buržujški reakciji, ki zna še tako zdrave namere obrniti v svojo korist in prej ali slej onemogočiti oni učinek, ki ga je reforma nameravala doseči. Reforma, kot že povčel beseda sama, je samo poprava, prenovitev obstoječega; z drugo besedo: nekako skrpucalo. Zgodovina delavskega gibanja to jasno dokazuje. Vse dosedanje social. reforme niso mogle izboljšati bistveno proletarskega položaja; kar so sicer navidezno izboljšale v eni smeri, niso mogle izboljšati v drugi smeri, t. j. proletarec je ostal proletarec: predmet izkoriščanja sebičnih nagonov posedujočih slojev. Trdimo v bistvu le to, da nobene reforme niso mogle osamosvojiti proletarijata, osvoboditi ga kapitalističnega jarma: vedno je še suženj posedujočih slojev, kakor je bil prej, čeprav v nekoliko drugačni obliki — a suženjstvo je ostalo: Delavčeva eksistenca je še vedno odvisna od samovolje posedujočih slojev; ni mu zasigurana eksistenca potom socialne zakonodaje. — Kdor taji dejstvo: eksistenčno odvisnost od posedujočih slojev in da je proletarijat izročen na milost in nemilost njihovim zverinskim nagonom, je delavski demagog, zapeljivalec; služi — vedoma ali nevedoma, kar je postranska stvar — kapitalističnim in buržujskim interesom in ovira delavsko gibanje. — Reformisti so naši nasprotniki; stavimo jih v isto vrsto s posedujočimi sloji. Za nas ostane merodajno le neovrgljivo dejstvo: Proletarijat si more resnično izboljšati svoj položaj šele tedaj, ko se otrese kapitalističnega jarma. A potom socialnih reform to, kakor kaže do sedaj, ne bo šlo!

2. Drugo neovrgljivo dejstvo je, da moderno proletarsko gibanje ne sme zatajiti in ne prikrivati svojega razrednega boja. Razredni boj je nujen potreben, dokler se ne doseže končni cilj: vesoljno bratstvo v delu. Stvar je sama po sebi jasna in bi je

ne bilo potrebno poudarjati, če bi današnji družbi ne bilo prešlo v meso in kri nazadnjaško pojmovanje socialne podrejenosti in nadrejenosti: nekaka suženjska mentaliteta. Če iaktično nismo vsi ljudje enako podjetni, marljivi, če smo individualno različnih temperamentov, se ni treba preiti v drugi skrajni ekstrem ter socialno sankcionirati onega stanja, ki je nastalo pod vplivom tega dejstva radi človeške grabežljivosti in sebičnosti! Zato hočemo nadaljevati svoj načelni razredni boj: priznavamo samo vesoljno bratstvo v delu! Ne raznih stanov, ki se pod raznimi pretevezami odtegujejo socialno-koristnemu delu — tem odredkamo pravico obstoja! Poznamo samo razred delovnih ljudi! Ko poudarjamo svoj načelni razredni boj, poudarjamo tudi izrecno, da ga pojmujejo drugače, kot premmogi krščanski socialisti, ki se ne morejo otresti klerikalnih srednjeveških nazorov o socialni nujnosti raznih stanov. Vendar se tu ne moremo spuščati v podrobno razmotrivanje osem vprašanj, ker je naš namen le, da poudarimo le značilne smernice modernega delavskega gibanja.

3. Naš posebni boj velja tudi meščanskemu mišljenju. V nemali meri ovira naš napredek konservativno mišljenje onih, ki pod vplivom buržujške komoditete in buržujške vzgoje le preradi pozabljajo na načelne smernice proletarskega gibanja, se vdajo sami neki brezplodni konservativnosti in delujejo v tem duhu med delavskimi množicami. Med meščanskim in delavskim naziranjem o socialnih vprašanjih kompromis ni mogoč: delavstvo se ne sme odreči svojim vodilnim načelom razrednega boja, podružabljenja produktivskih sredstev, popolni socialni enakopravnosti in vesoljnemu bratstvu v delu. Kompromis med buržujskim in proletarskim socialnim vidikom bi onemogočil vsak izrazit delavski pokret; pomenjal bi kapitulacijo proletarijata in sankcijo buržujškega troštva. Za vzgled naj nam služi socialna demokracija v vseh deželah: posamezni buržujsko misleči elementi med voditelji so jo pripeljali v čisto reakcionarno smer; životari le še radi socialne neorientiranosti širših delovnih množic.

3. O strokovnem gibanju.

4. Poudarjamo, da je uspešen gospodarski boj proletarijata mogoč le v solidarni, enotni, izrazito strokovni organizaciji. Tu je proletarijat sam zagrešil v preteklosti mnogo usodnih napak, ker so ga razdvajale visokodoneče fraze o svobodomiselstvu na eni, in pretankovestno pojmovanje oficialnega verskega stališča na drugi strani. Oboje je pretirano, ako se

postavimo na čisto objektivno, moderni dobi odgovarjajoče proletarsko stališče. Napačno umevano stališče o svetovnem nazoru bi za izrazito proletarsko stališče, ko gre predvsem za ekonomsko eksistenčni boj celokupnega proletarijata potom strokovne organizacije, ne smelo priti v poštev. Svetovno naziranje je v splošnem individualna zadeva, ako ne pogazimo načela svobodne vesti; strokovna organizacija sama pa je razredna zadeva proletarijata kot takega. Ako gre kdo s stališča, da je zemsko življenje le stopnja na poti individualnega razvoja, ki pelje sigurno v idealnejše življenje onstran groba — kdo mu more kratiti pravico do takega naziranja? Ako pa gre kdo s čisto materialističnega stališča, da nimamo nesmrtnih duš in da potemtakem tudi ne obstoja življenje onstran groba — svobodno mu! Svetovno naziranje samo po sebi pa ne bi smelo ovirati proletarijata, da brani svoje eksistenčne pogoje skupno, da nastopi solidarno, ko gre za razredno gospodarski boj vsega proletarijata. Svetovno naziranje samo še ni rešilo ni enega delavca iz grabežljivih rok egoističnega kapitalizma. Iz tega sledi jasno, da se mora proletarijat združiti v solidarno, enotno organizacijo, ko gre za obrambo gospodarskih pogojev delavskega razreda, ko gre za poraz ali za nadvlado kapitalističnega razreda. Ozir na svetovni nazor v čisto gospodarskem boju ima tudi to usodno posledico, da služi kapitalistično-buržujskim interesom in da podaljšuje po nepotrebnem neznošno socialno stanje podrejenih in nadrejenih.

Proletarijat se mora otresti v tem boju demagoško-buržujškega mišljenja in se postaviti na izrazito nevtralnoproletarsko stališče. Proletarčev življenjski interes je, da se v gospodarskem boju združi v skupno strokovno organizacijo.

Med zrelim proletarijatom pač ne bo težko uveljaviti socialističnega načela: Vera je za socialistista privatna zadeva. Seveda samo v luči zgoraj navedenega nadstrankarskega stališča v gospodarskih bojih; individualno pa je svetovno naziranje stvar svobodne vesti, ki je nima pravice ne kratiti ne vsiljevati nobena organizacija. Nihče nima pravice pospeševati ne enega, ne drugega nazora v imenu strokovne gospodarske organizacije. Zdi se, da je v modernem času rešitev delavskega vprašanja mogoča edinole potom nevtralne organizacije. (Dalje prih.)

Naročajte se na

„ŠTAMPO“

Zagreb, Srebrnjak 16 a.

„DELAVSKE NOVICE“ izhajajo vsak petek.

Uredništvo in upravnništvo: Turjaški trg 2.

Letna naročnina

96 K

mesečna naročnina

8 K

Posamezna številka 2 K.

Strokovni pregled.

Vlada in strok. organizacije.

Pod tem naslovom piše beograjski »Organizovani radnik«:

»Z obznanom in zakonom o zaštiti države kakor tudi z njihovim razlaganjem je onemogočena ne samo politična akcija delavskih organizacij — pravo, ki jim je zagotovljeno v vseh deželah — ampak tudi akcija na polju gospodarske in prosvetne vloge strok. organizacij. Za sedaj pustimo politično vlogo, ki bi jo lahko igralo delavsko gibanje, in korist take akcije ne samo za delovni razred, ampak tudi za zdravje politične razmere v eni državi. Gospodarska zaštita delavcev po strok. organiz. in prosvetna vloga teh je tolike važnosti, da je že žalostno dejstvo za eno državo, da moramo dokazovati, da bi se izvojevala popolna svoboda in uporaba prava združevanja. Žal ti pojmi, ali niso dovolj razjasnjeni pri nas, ali pa je dospela reakcija tako daleč, da v svoji zaslepljenosti ne vidi, da uničuje jedro, na katerem temelji vse gospodarsko življenje države. Gledajoč samo na trenutne interese, je kapitalistični razred pri nas ne samo gospodarsko-reakcionaren, ampak tudi politično slep. Sicer bi se ne moglo predpostavljati, da se ta navdušuje z mislijo, da se lahko delavsko gibanje zaduši in da bodo šele z njegovim zadušenjem nastopile urejene politične in gospodarske razmere v državi. Vsakemu, ki gleda in hoče, da vidi to, kar gleda, je jasno kot beli dan, da je tako delo v manj kot v letu dni pripeljal državo v zmedo. Danes je vsaj jasno, da je težko valutno stanje posledica tako splošnih vzrokov vojne, kakor tudi današnje notranje politike, zlasti posledno leto dni. In po pravici lahko poudarimo: take politike napram delavskemu gibanju. Masa in elita delavskega razreda, umnega in ročnega je oropana gospodarskega življenja in obsojena, da ali strašno gara in strada, ali da stopi v službo na en način pri delu, neproduktivnem za državo, a veliki del je obsojen, da se izseli. Zdi se nam, da se je naša buržuazija poslužila onega vzgleda Hortijeve vlade, ki je nekaj časa mislila, da bo mogla živeti brez delavskega razreda in ga obsodila na izumiranje od gladi. Kam pride s takim delom gospodarsko življenje države, je današnji vladi vseeno, samo da se vsaj eno leto več vzdrži na vladi.

Takega mišljenja je tudi današnji minister za socialno politiko. Da ne bi izgubil svojih ožjih volitev v Sloveniji, ni napravil niti ene geste, ki bi mu jo narekovala zelo značilna vloga, ministra za socialno politiko. Nasprotno! On je delal vse, da izgubi naš delavski razred tudi ono trohico gospodarske in politične zaštite, ki jo je imel v svojih strok. organizacijah. Vsaj za malo časa se mu je posrečilo, da je uničil delavske organizacije v njihovi prosvetni in gospodarski vlogi.

Mesto, da bi se postavil v obrambo delavskega razreda na odgovornem mestu, na katerem je bil toliko časa, je ukrenil vse, da jih prikraja in po možnosti uniči. Ne morem predpostavljati, da g. minister ni vedel za koristno vlogo strok. organizacij. Ako on tega ni vedel, bi lahko videl iz poročila njegovih sodelavcev.

Poročilo inšpekcije dela za niški okraj pravi do pičice natančno: »Treba bi bilo posebej poudarjati, da so napravile strok. organizacije zelo mnogo za zboljšanje položaja delavcev. Po službi strok. organizacij, ki so služile delavcem kot vzgojevalna šola, so se pijanstvo in druge nesreče za delavstvo zmanjšale na najnižjo stopnjo. Po strokovnih organizacijah je mnogo zboljšan gospodarski položaj delavcev — povečane so plače v sorazmerju z dragimi življenjskimi potrebščinami, kolikor se je to moglo storiti.«

Gospod minister je po takem poročilu s svojo politiko razpuščanja delavskih organizacij imel torej namen, da delavstvo zopet vrže v pijanstvo in druga zla, v bedo in pomanjkanje. Pošten človek bi v takem položaju prej vzel klobuk v roke, če bi vlada kaj takega od njega zahtevala, kakor da bi napravil to, kar je storil g. minister za socialno politiko.

Mi bomo tukaj navedli samo še eno mesto »Švicarskega združenja za pospešitev mednarodne zaštite delavcev« iz njegove izdaje knjig št. 44: »Blagostanje naroda zavisi v prvi vrsti ne od njegove nacionalne sile, ampak od njegove produktivne kapacitete. In esencijski element tega korenini v moči dela posameznika. Ta moč je velike vrednosti; njo ohraniti in zagotoviti ji racionalno uporabo, bi morala biti ena prvih nalog države.«

Gospod minister za socialno politiko in njegovi tovariši v vladi so delali in delajo torej s svojo politiko napram delavskemu razredu proti splošni blaginji našega naroda. Za nas je jasno, da se bo ta politika kmalu bridko maščevala.

Železničarji.

Pododbor »Saveza saobraćajnih i transportnih radnika i službenika« v Nišu je imel 15. novembra svojo konferenco, na kateri je bila sprejeta resolucija, s katero se izreka upravi zaupnico, da se čim prej skliče konferenca za Srbijo in odločno protestira proti vsakemu cepljenju saveza. Novo izvoljena uprava naj čim prej vpostavi vse stike z organizacijami, naj poskrbi, da se sprejmejo zopet v službo odpušteni železničarji, ki se jim mora dati plača za tri leta, da se prekrbi železničarje s kurivom itd. Zbor je enoglasno sklenil, da je edini organ strokovno-organiziranih delavcev »Organizovani radnik«, ki izhaja v Beogradu in katerega se priporoča vsem železničarjem.

molčal, a bil je glede takih, kakor je mislil, malodušnih koncesij, zelo nasajen. Kadarkoli je govoril tovariš, je imenoval PSS »nacionalnodemokratsko kontrarevolucijo«. Parkrat je bil radi tega hudo obdelan, in enkrat so mu celo zlomili dve rebri. Ta dogodek ga ni iztreznil, nasprotno, besnel je le še bolj proti vsemu »poljskemu«. »Poljska ne obstoja«, je grmel na zborovanjih zbranim množicam, »eksistira eno samo, veliko, sveto, internacionalno delavsko vprašanje!« — »Pijuj!« so pljuvali z ene, »Živio!« so rjuli z druge strani. In Bala, ves potan in bled, je razjasnjeval zakone internacionalne solidarnosti proletarijata — podoben razvnetemu apostolu prve krščanske dobe, ki mu na čelu plameni skrivnost daljnjih stoletij.

Ko je nekoč govornik — član centralnega komiteja — govoril o stališču Cerkve glede revolucije in je našteval, da je bila Cerkve vedno nasprotnica znanstva, nasprotnica republike in proti udeležbi ljudstva na vladi in je nek nacionalni demokrat, sloneč na steni, pri vsaki besedi rjul »ni res — ni res«, mu je pomolil Bala, tresoč se besnost, svojo mogočno

Zbor pozivljia vse železničarje, da vstopijo v »Savez transp. i saobr. radnika i služb. Jugoslavije«, kajti vse, kar so do danes dobili, so dobili z borbo svojega saveza.

Železničarji, v svojo organizacijo!
Ne poldite na limanice demokratom, ki snujejo »samostojno delavsko strokovno organizacijo« pod vodstvom g. dr. Žerjaja!

Železničarji. — Občni zbor potrošaške zadruge.

V nedejo, 2. t. m., ob 9. uri dopoldne se je v veliki dvorani Mestnega doma vršil občni zbor potrošaške zadruge.

Otvoril ga je žel. uradnik g. Čerček, ki je dal besedo bivšemu komunistu g. Vencajzu, ki je govoril za zadrugo. Če železničarji ne priznajo potrošaške zadruge, se jim bodo odtegljali smatrali za enkratne nabaven prispevek, je izjavil g. Vencajz. To se nam zdi zelo čudno, ker to je vendar denar in zaslužek železničarjev in se ga nikakor ne more smatrati za nabavni prispevek. Njegova izvajanja so žela veliko ogorčenje in zabran železničarji so ga prisilili, da je zapustil govorniški oder med vpitjem: »Dol ž njim!«

Za predsednika shoda je bil nato izvoljen g. Anton Krhine, ki je v kratkih besedah očrtal bedni položaj železničarjev in se izjavil proti zadrugi ter zahteval, da se odtegnjeni denar povrne železničarjem. Nato je predlagal sledečo resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta.

Resolucija

sprejeta na občnem zboru potrošaške zadruge v Ljubljani dne 27. IX. 1921.

Od dne, ko so bile poslednjič urejene plače železničarjev, t. j. od poletja 1921 pa do danes, so cene življenjskim sredstvom silno poskočile. Kakor te plače niso niti tedaj odgovarjale potrebam obstanka, ko so stopile v veljavo, tako danes absolutno ne odgovarjajo današnji draginji.

Poprečna plača železničarskega delavca do 80 K, odnosno okrog 22 dinarjev. Medtem delavci niti tega ne dobe, ker se mu delajo raznovrstni odbitki, čeprav bi se morale vsled tako nizkih plač izplačevati vsaj draginjske doklade, kakor tudi perijodične doklade za vse dneve v mesecu. In že tako znižana in tako nizka plača se še bolj znižuje s protipostavnim odbitkom po 104 kron mesečnih za konzumno zadrugo. Odbijanje teh odbitkov pa je v nasprotju s začasnim pravilnikom, kajti 9. člen jasno pravi: »Vloge za privatne organizacije se ne smejo odbijati od plač osebja.« In konzumna zadruga je privatna organizacija in potem nedvomno, da se ta denar za nje pobira protipostavno. Ali ako se misli, da s tem denarjem ustanovi lahko humanitarne inštitucije drž. železnice, bi se moralo računati s tem, da se to ustanavlja samo s prostovoljnimi prispevki. In sicer če bi tega tudi ne bilo, ne morejo delavci v tej strašni draginji čakati na to akcijo prehrane, ki je šele v načrtu.

Da bi bila beda še večja, se delavcem ne dajo niti možnosti, da si dovažajo živež izven mesta, ker se jim enostavno ne dajejo niti režijske vožnje, niti brezplačne vozne karte, čeprav imajo do njih pravico.

Kakor se torej vidi, se teptajo pravice z »začasnim pravilnikom«, in s to rigoroznostjo se zmanjšujejo plače in doklade, čeprav je jasno, da so iluzorne v tej veliki in silni draginji.

Zato podpisani železničarji zahtevamo, da se brzim potom reši sledeče:

1. Da se po začasnem pravilniku člena 9 ukinejo odtegljaji potrošaške zadruge.

2. Da se odredi, da se povrnejo vsi odtegnjeni obroki za potrošaške zadruge.

3. Da se nobenega železničarja niti posredno niti neposredno ne sili v članstvo potrošaške zadruge.

4. Podpisani železničarji smatrajo, da so njihove zahteve upravičene, in pričakujejo od merodajnih oblasti najhitreje rešenje, v protivnom slučaju so primorani pravno pot nastopati.

Gospod Čerček je nato izjavil, da je bila izdana že 18. oktobra naredba, po kateri se mora vrniti odtegnjeni denar železničarjem, ki nočejo biti v zadrugi.

Zbrani železničarji so vsi enoglasno sprejeli resolucijo, prebrano od g. Krhine in zapustili skupaj z njim dvorano, v kateri je ostalo samo še 20 škricev, ki so si izvolili za predsednika potrošaške zadruge g. Vencajza! Čudovita so pota božja, kaj ne?!

Pododbor Saveza kovinarjev v Beogradu

je imel svojo konferenco, ki je bila zelo dobro obiskana. Poročilo stare uprave je bilo sprejeto enoglasno.

Na konferenci se je tudi izpopolnila uprava na mesto onih sodrugov, ki so odstopili.

V prihodnji številki bo »Organizovani radnik« obširneje obvestil kovinarje o celotnem poteku konference.

Skupinam saveza delavcev in delavk krojaške industrije in obrti.

Savez krojaških delavcev je po svojem ponovnem otvorjenju (16. septembra 1921) obnovil svoje delo z vsemi večjimi skupinami saveza. Skupine, ki jim delo še ni dovoljeno in ki jim premoženje še ni vrnjeno, naj takoj zahtevajo od krajevnih policijske oblasti, da se ravna po odloku ministrstva za notranje zadeve Pov. J. B. št. 12.965 z dne 17. IX. 1921. l. V tem aktu je ministrska naredba naznanila vsem okr. načelnikom, da se pod gotovimi pogoji dovoljuje delovanje savezu krojaških delavcev in vsem njegovim podružnicam. Ta akt ima v rokah vsaka policijska oblast; samo tej se morajo prijaviti z zahtevo otvorjenja posamezne skupine, ki se naj sklicujejo na gori omenjeni akt. Če se bodo delale posameznim

A. Niemojewski.¹ — J. T.:

Maciej Bala.

Maciej Bala je bil zagrizen socialni demokrat.² Mali, čokati kovač, s ciklopskimi mišicami in v modrim, mističnim obrazom, ni nikoli rad govoril, a je vendar moral govoriti. Moral je, ker ga je v delavci ono krdo PSS vedno bolj in bolj preraščalo in mu povzročalo radi zahteve posebne konstituantne za Varšavo prav povsem mnogo težkoč.

Balajeva stranka je sicer pristajala na avtonomijo z lastnim deželnim zborom, ni se pa oprijela te zadnje točke medstranske platforme. Bala je kot discipliniran strankar

¹ Pollak A. Niemojewski je bil v letu 1906., ko je spisal to in naslednje črtice, meščanski napredniak. Sedaj izdaja v Varšavi časnik »Nacjonalna Mysl« (Neodvisna misel), kjer nastopa na reakcionarni način proti poljskemu proletarijatu in proslavlja katoliški kler in šlaho.

² Na Poljskem so že v 90ih letih obstojale dve socialistične delavske stranke, PSS (poljska socialistična stranka), ki je bila narodnosocialistična, in druga, SDK. P. i. L. (Socialna demokracija Poljske in Litve), ki je bila boljševistična in se sedaj naziva Kom. str. Poljske.

pest prav pod nos in zagrmel: »Res je — pasji sin, res, slišiš, res!« Ne redkokdaj je bil rabiaten, če je šel po Knežji cesti ali ulici Novega sveta in zaslišal iz okna v drugem ali tretjem nadstropju na klavir igrano Dombrowski - mazurko, predelano v triumfalni marš, če je v izlozbi slaščičarne zagledal na torti iz sladkorja vlitega belega ptiča z žezlom in s kraljevskim jabolkom v krempljih ter z oražanstvo krono na glavi. »Povsod ta bela gos.« je mrmral, in več kot enkrat ga je prijel, da bi s pestjo razbil veliko stekleno steno, kar bi tudi sigurno izvršil, če bi mu ne branila »literatura.« (ki jo je navadno nosil s seboj) spuščati se v prigo, ki bi lahko povzročile njegovo aretacijo in preiskavo.

Ko je nekaj v katedrali po maši pričel narod z ono: »O Bog, ki Poljsko.« je Bala prekinil molitev, se prekrizal, vstal, položil oba kazalca v usta in predirljivo zažvižgal. Nastal je grozen hrup, še celo mašnik je pridrvel pred oltar, začel zmerjati socialiste in groziti s policijo. Bala je nastavljal kazalca drugič, in zažvižgal mašniku, en del ljudstva je drvel s pestmi nanj, drugi del grozeč

proti oltarju. Bala pa je gromel tem in onim na ušesa: »Nacionalno - demokratske svinje!« Organist je pričel na znamenje mašnikovo z ono: »Pod Tvoje varstvo,« narod je pel v gruclah »O Bog, ki Poljsko,« doneli so klici »Pijuj« in »Živio!« — in Bala je gromel, roke v kolke uprte, moder v obraz, z napetimi žilami na tilniku, iz polnega grla: »Nacionalno - demokratske svinje!« Naenkrat je nekdo zavpil: »Kozaki!« Ljudje so drveli k izhodu in Bala je povoden ljudji priplavila kakor list v ozadje k oltarju, potem zopet nazaj, in v tem je iz pojemajočega grla do nezavesi grgral: »nacionalno - demokratske svinje!«

Niti vedel ni, kako da se je znašel naenkrat v predmestju. Nočilo se je že. Svetilke so blede žarele, ker delavci v plinarni niso delali. Po zločudni blaznosti ga je prevzela utrujenost, in pričel je premišljevali pravkar končano dogodovščino. Ono brlizganje skozi prste mu ni šlo iz glave. Kdaj se je pravzaprav priučil temu žvižganju? Ah! Ko je pasel žrebeta. Oče je padel v upor pri Lapinošu, kjer so bili vsi postreljeni. Mati je bila v otročji postelji po

skupinam ovire, naj takoj brzojavijo savezu, ki bo interveniral na pristojnem mestu.

Centralni odbor Saveza je v svojih prostorih: Začasni delavski dom Beograd in na ta naslov je treba pošiljati vsa poročila. Pisarna saveza dela od 8. do 12. dop. in od 3 do 8. popoldne.

Ker se bo kmalu vršil kongres saveza, naj podružnice kolikor mogoče hitro uredijo svoje organizacije.

Uprava.

Otvorjene strokovne organizacije.

V Banjaluki so strok. organizacije zopet odprte. V nedeljo je bila velika skupščina. V Jajcu so istotako otvorjene strok. organizacije. Na konferenci, ki se je vršila, so centrumaši in socijaldemokrati popolnoma propadli.

Živele nevtralne strokovne organizacije!

Vse strokovne organizacije naj takoj započne z delom po odloku ministarstva za notranje zadeve z dne 23. V. 1921, števil. 5992.

»Organizovani radnik«, glasilo strokovno-organiziranega delavstva.

Po sporazumu vseh savezov, odborov in podoborov, ki stoje na stališču politične nevtralnosti strokovnih organizacij se je sklenilo, da se začne izdajati enotno, skupno glasilo.

»Organizovani radnik«,

ki izhaja dvakrat na teden.

Zato naročajte, delavci, »Organizovanega radnika«. Vse strokovne organizacije morajo imeti omenjeni list.

Strokovno gibanje v Združenih državah sev. Amerike.

Če pogledamo zgodovino delavskega gibanja v Združenih državah, opazimo predvsem dve značilni potezi ameriškega delavskega gibanja.

1. Počasno ali stalno naraščanje trade-unionov, ki so se stalno razvijali od začetka državljanske vojne (1861 do 1865). Število organiziranih članov je poskočilo od nekaj desetstisoč na 2.500.000 do vojne in po vojni na 15 milijonov. Sorazmerno s tem naraščanjem se je tudi povečavala njihova moč.

2. Odkrito-reakcionarni značaj njihovega vodstva. Reakcionarni značaj trade-union-voditeljev se jasno zrcali v njihovi politiki napram amsterdamski strokovni internacionalni, s katero so prišli v precej ostro nasprotstvo vsled njene »revolucionarne delavnosti« in ker »Amsterdam« ni priznal nac. avt. vsake strokovne organizacije. — Kako morejo obdržati oblast v svojih rokah reakcionarni voditelji? Zakaj je gibanje množic tako slabo? — Razlage za to so zelo različne: plemenska in narodnostna razlika došlih delavcev; »svobodna dežela«; uspevanje industrije itd. Brezdvomno so vplivali tudi

ti činitelji, ali ti so mnogo manj pomembni, če premostrujemo revolucionarno strategijo in delovanje. — Revolucionarna gibanja v kapitalističnih deželah ne morejo niti politično, niti strokovno upati na zdrav napredek, če nimajo dobrega strokovnega programa, po katerem bi se vodilo množice, ki so strokovno organizirane. Tukaj koreninijo vzroki pogršk tudi za gibanje severnega ameriškega proletarijata.

Normalni potek razvoja delavskega gibanja leži v tem, da revolucionarni in z njimi simpatizujoči elementi vedno bolj vplivajo na strokovne organizacije, v katerih končno tudi prevzamejo vodstvo. To je neizogibni rezultat višje kvalifikacije sveže sile, ki se odlikuje s svojo energijo, pogumom in jasno uvidevnostjo.

Razen tega nastane v strokovnih organizacijah vedno neko nasprotstvo med birokratičnimi in resnično delavskimi elementi, ki se bore med seboj za vodstvo. Ta boj pripori končno zmago revolucionarnim elementom.

Ali ravno v tej točki so zagrešili pravi voditelji ameriškega delavstva in razvili nov utopizem, »idealno« industrijsko unijo, ki se je ustanovila v nasprotstvu proti trade-unionom in proti kapitalizmu. Od l. 1895 je bil ta utopizem stalen spremljevalec revolucionarnega ameriškega delavskega gibanja. Klic in geslo te industrijske unije bil vedno: »Uničenje trade-unionov.«

Kakšni so bili rezultati te politike?

1. Revolucionarji so ustanovili nove odseke in nove industrijske unije. Socijalistične strok. org. in labour alliance (delavska zveza) so se ustanovile l. 1895 z okrog 25.000 člani. Danes štejejo te organizacije 75 do 150.000 članov. Razen tega so ustanovili revolucionarji polno drugih unij; ali končni rezultat z ozirom na njihovo gospodarko moč je bil enak ničli. Vse revolucionarne organizacije štejejo danes samo mal odlomek članov trade-unionov.

2. S tem, da se je sistematično vleklo iz trade-union najnaprednejše elemente, se je umetno zaviralo razvoj trade-unionov, se jih oslabilo in s tem ko so vzele pogum njihovem naraščanju, se jih je oropalo odločnih voditeljev. Vse te množice delavstva so bile prepuščene najreakcionarnejši strokovni birokraciji, ki je lahko neovirano in samopašno delala, kar se ji je poljubilo.

Vsled ostrega nasprotstva naprednih proletarcev proti trade-unionov ni prav nič čudno, da te strokovne organizacije niso storile nikakega koraka naprej. Da še danes vodijo trade-union konservativni, očitno-reakcionarni, birokratični voditelji, je kriva 30-letna otroška bolezen revolucionarjev.

Sedaj nastane vprašanje, zakaj se ni posrečilo industrijskim unijam, nasprotnicam trade-unij, da bi prevzele v svoje roke vodstvo nad delavskimi množicami?

fabriki, ko je prišel brati »literaturo«, so se mu kazali tisti mladostni časi v žaru krivice. Prišel je sovražiti gospodo in potrpežljive kmete, ki so se vsakemu klanjali in lizali vsaki lepo opravljeni živini njene šape. Gromči plavži in pekel njegovega kretanja in gibanja, socializem, zborovanja množic, govori, demonstracije z rdečimi zastavami, veliki ideali internacionalnega proletariata — kaj so bili proti vsemu temu mladostni spomini!

Oni puč, v katerem je padel njegov oče, je bil pravzaprav (kakor ga je strankina literatura po pravici nazivala) samo upor starih nacionalno-demokratičnih tlačiteljev, njegov oče tega ni uvidel in je šel slepo za svojimi gospodi. Oni ovčar s svojimi pesmimi! Ni drugih pesmi — samo ena, »na kaj — o delavska kri!«¹ — Ni še, ni še izgubljena...² Ko so prelili delavci toliko krvi, se je priplazilo naenkrat tisto uradništvo iz svojih lukenj, dvignilo zastavo z Ma-

¹ Iz poljske proletarske pesmi »Rdeči prapor.«

² Iz poljske narodne himne »Ni še, ni še Poljska izgubljena!«

1. Kršile so najvišje načelo delavske solidarnosti. Unije bi morale obsegati vse delavce gotove gospodarske kategorije, ne ozirajoč se na njihovo politično mišljenje in ideologijo. Katolike, protestante, jude, anarhiste, socijaliste, komuniste, vse bi morali organizirati v isti gospodarski organizaciji. Cilj, ki si ga postavi vsaka strokovna organizacija, mora biti: **organizirati 100 procentov delavstva!** Ista nesreča za delavstvo je, kjer se to organizira po verskem naziranju kakor če se organizirajo po politični pripadnosti. — In ko so v teh novo-ustanovljenih industrijskih unijah vzrastle nove revolucionarne struje, so se te »idealne« unije zopet cepile. Uspeh tega je bil, da je nastalo več unij v onih strokah, kjer je proletarijat najrevolucionarnejši. Tako n. pr. imamo danes v tekstilni industriji pet strokovnih organizacij, ki vse dvigujejo v oblake delavsko solidarnost in se hkrati med seboj še hujše bore kakor proti trade-unionom.

2. Prezrle so strokovni razvoj pod pritiskom kapitalizma, ki sicer vedno bolj napreduje, ali le polagoma po mnogoštevilnih ovinkih različnih period in stadijev. Poskusile so zaostale množice čez noč privedi v popolnoma razvito stokovno organizacijo. Revolucionarni voditelji so videli samo svoje »idealne« unije in zahtevali so od delavstva, da zapuste svoje stare strokovne organizacije, ki jih je postavilo tekom dolgega časa naporov in zaprek, in prestopi v nove, »idealne« strokovne organizacije, ki so bile sicer v teoriji

popolne, ali so obstojale samo na papirju.

Ali je ameriški proletarijat zaostal, da te »idealne« industrijske unije niso pokazale nikakega napredka? — Samo površni pregled ameriškega strokovnega gibanja ovrže to trditev.

Razvoj ameriške industrije je spremljala cela vrsta velikih stavk, zlasti v železni industriji, v rudarstvu in transportu. Vršili so se mezdni boji z ogromnim napetjem sil in trdovratnostjo od obeh strani. Zgodovina ameriškega delavstva je isto tako krvava, kakor zgodovina delavstva v katerikoli deželi pred svetovno vojno. V 80-ih letih prejšnjega stoletja je bilo ameriško delavsko gibanje najrevolucionarnejše na celim svetu: v Ameriki se je naprej praznoval internacionalni majski praznik, in v Ameriki je bil prvi veliki štrajk proletarskih množic.

Tedaj so bile strokovne organizacije še enotne. Tedaj še ni bilo nikakih »idealnih« in »čistih« revolucionarnih organizacij razen trade-unionov, ki so organizirali vse delavce brez ozira na njihovo ideologijo. V tistem času so bili voditelji velikih bojev v resnici izraziti revolucionarji kakor **Parsons, Spies, Fischer, Engel, Zings** in drugi.

Borbena perijoda ameriškega delavstva se je končala, ko so revolucionarji izpremenili svojo gospodarsko politiko: namreč, mesto, da bi delali še naprej v trade-unionih za zmago svojih idej, so te zapustili in začeli ustanavljati svoje. Apostol tega gibanja je bil **Daniel de Leon**.

(Dalje prih.)

Mednarodni pregled.

Washingtonska konferenca.

Že nad 14 dni se vrši v Washingtonu konferenca za »razorožitev« in uspostavitve miru na svetu. Ali gospodje, kapitalisti zbrani na tej konferenci niso sklenili še ničesar. Vse kaže, da bo doletela washingtonsko konferenco ista usoda kakor versejski »mir«, ki je koncem vseh koncev rodil nebroj krvavih konfliktov in sporov na svetu. To potrjuje našo trditev, da nacionalnega in socijalnega vprašanja ne bo nihče drug rešil kakor samo oni faktor, ki je za to poklican — delovno ljudstvo vsega sveta.

Premotimo posamezne točke washingtonske konference!

1. **Razorožitev!** Načelno soglasje Anglije in Japonske s programom Hughesa glede razorožitve moramo smatrati samo za taktični korak, kajti v resnici ameriški program nikakor ne more zadovoljiti Anglije in Japonske, ker bi bili s tem njihovi interesi oškodovani.

2. **Angleško-japonska zveza** bo po dosedanjih rezultatih zelo šibka, ker se mora Anglija obvezati, da v slučaju japonskega spora z Ameriko ne bo aktivno podpirala Japonske.

3. **Franciji** grozi, da se ne bodo uresničili njeni imperijalistični načrti zlasti

napram Nemčiji. Stališče Francije se je še bolj poslabšalo na konferenci vsled poostitve odnošajev z Anglijo (angorski mir). Zato se »trezni« francoski politiki boje, da ne bo slednjič »zmagovita« Francija ostala osamljena.

4. Na Washingtonski konferenci nista zastopani **Nemčija** in **Rusija**. To dejstvo je zbližalo obe državi, ker vidi oboje enega, skupnega nasprotnika — ententin imperijalizem. Zato opazamo, da se nemški politični krogi vedno bolj sprijaznujejo z mislijo, da se ustanovi tesna zveza z Rusijo. To dokazuje »Deutsche allgemeine Zeitung« — Stinnesov list. Ta piše: »Da se ententa ni mogla okoristiti z Rusijo, — je dejstvo ogromne svetovne važnosti. Dokler ostane Rusija samostojna država — je svetovno gospodstvo entente... v resnici samo fantom.« — Obe državi drži v tesno vezo tudi težak gospodarski položaj. To bo obe državi privedlo do tega, da bosta sklenili konkretno gospodarsko pogodbo, po kateri bosta lahko kljubovali ententnemu imperijalizmu, ki bo stal brez moči proti mogočnim zvezi najrazvitejše industrije in najbogatejše žitnice na svetu.

5. Imperijalizem Japonske, Amerike in Anglije v Aziji je vzbudil novo, organizirano gibanje azijskih narodov. Glasilo indijskih nacionalistov »Bom-

kaže zopet prikazen starega, zgrabi ga za grlo, in tisti hip se izpremene besede na jeziku v vse kaj drugega. Prišel je z nečloveškim glasom: »Ni še, ni še izgubljena!«... — Tedaj ga zgrabi nekdo za ramena, ga strese in rjuje: »Mazius, ti prismojeno živinče!« Bil je član centralnega komiteja...

Drugi dan so ga vrgli med velikim škandalom iz stranke. Bala razsodbi ni ugovarjal, si je rekel: »Sedaj sem kvečjemu še za mašenje dober!« Toda kljub temu je ostal zvest stranki. Ni čakal dolgo. Nekoliko dni zatem, ko so se uprav začeli njegovi tovariši z vojaštvom obstrajevati, je streljal z njimi in padel, zadet po svinčenki. Ko so ga obdajali tik pred smrtjo zdravniki reševalnega društva, se je približal delavec iz Soleca, se sklonil preko njega in vprašal dobrohotno: »Bala, si zopet naš?« Bala mu je krčevito stisnil roko in vzdrltel z zadnjimi ostanki ginočega življenja: »Zvest... kakor... kakor pes...«

¹ Solec, delavski okraj Varšave.

oskrbniku pretepena, ker ni hotela iti na delo in mu je zaklicala: »O, o! Sedaj je konec robstva!« Malo zatem je tudi umrla. Nje se revni fantiček ni mogel več spominjati. Toda pozneje so prišli drugi časi, posestnik zemlje je ukazal, naj poskrbe za otroka, in dodelili so ga v žrebčarno. Sanjal je vedno o tem, da bi mogel tako žvižgati kakor Vojtek, pretepač. Priučil se je tudi temu v samotni pri žrebetih. Prigodilo se je tudi včasih, da je zbiral v bližini, kjer so se pasla žrebeta, ovčji pastir ovce. Potem sta sedela v jarku drug poleg drugega, stari, modri ovčar in Maciej, konjski hlapec. Ovčar se je ozrl stokajoč na mladca in rekel: »Oj, Macius, če bi ti vedel, čigavo dete si!« Maciej je odprl vprašajoče svoja usta in ovčar mu je prišel praviti o »Poljski«, o »uporih«, o »stranki«, o ljudeh, ki so šli v smrt za »našo stvar«. Včasih je jokal starih in rekel: »Ti si, ti si pravzaprav še mladič golobradi in ne razumeš mnogo tega, toda čas bo prišel!« Pel je tudi različne pesmi, Maciej se je sicer priučil vsem, toda pozneje ni spravil nobene iz grla.

Ko je izstopil iz armade, ostal v glavnem mestu in pričel z delom v

terjo božjo in belim orlom in je pričelo peti: »Ni še, ni še izgubljena, dokler mi živimo!« Kateri »mi«? Kje »mi«? Kje ste bili, ko je tekla kri po Dvorski, Teodorji, Zloti... Tedaj ni bilo nobenega vaših! Niti enega!... Potem šele, ko vam je otvorilo ljudstvo ceste, o, tedaj se je priplazilo tisto živinče in pričelo peti »ni še, ni še izgubljeno, ker oni živé!«... Vi gotovo ne boste umrli, ne, predobro se boste poskrili...

Ko je prišel na Podwale,¹ je mr-golelo ljudi. Korakali so kot po taktu. Bala koraka z njimi, še vedno zgrnjen od misli. Sliši pesem, pomisli: Zašel sem med nacionalno - demokratsko demonstracijo! Toda danes po kravalu v cekvi ne bo povzročeval nobenih prigod. Koraka mirno z njimi. Naenkrat se nagne k njemu stari ovčar: »Glej! Macino! Tudi ti si tukaj?« Bala je zdrevel, prikazen je izginila. Koraka še vedno v taktu z njimi. Naenkrat zdvija vse v njem, ne vzdrži več, hoče obstati in vpiti: »nacionalno - demokratske svinje!« — A v tem hipu se pri-

² Ulična imena v Varšavi.

¹ Varšavsko predmestje.

